

2093

A'

FÉLBEN SZAKADOTT

MAGYAR

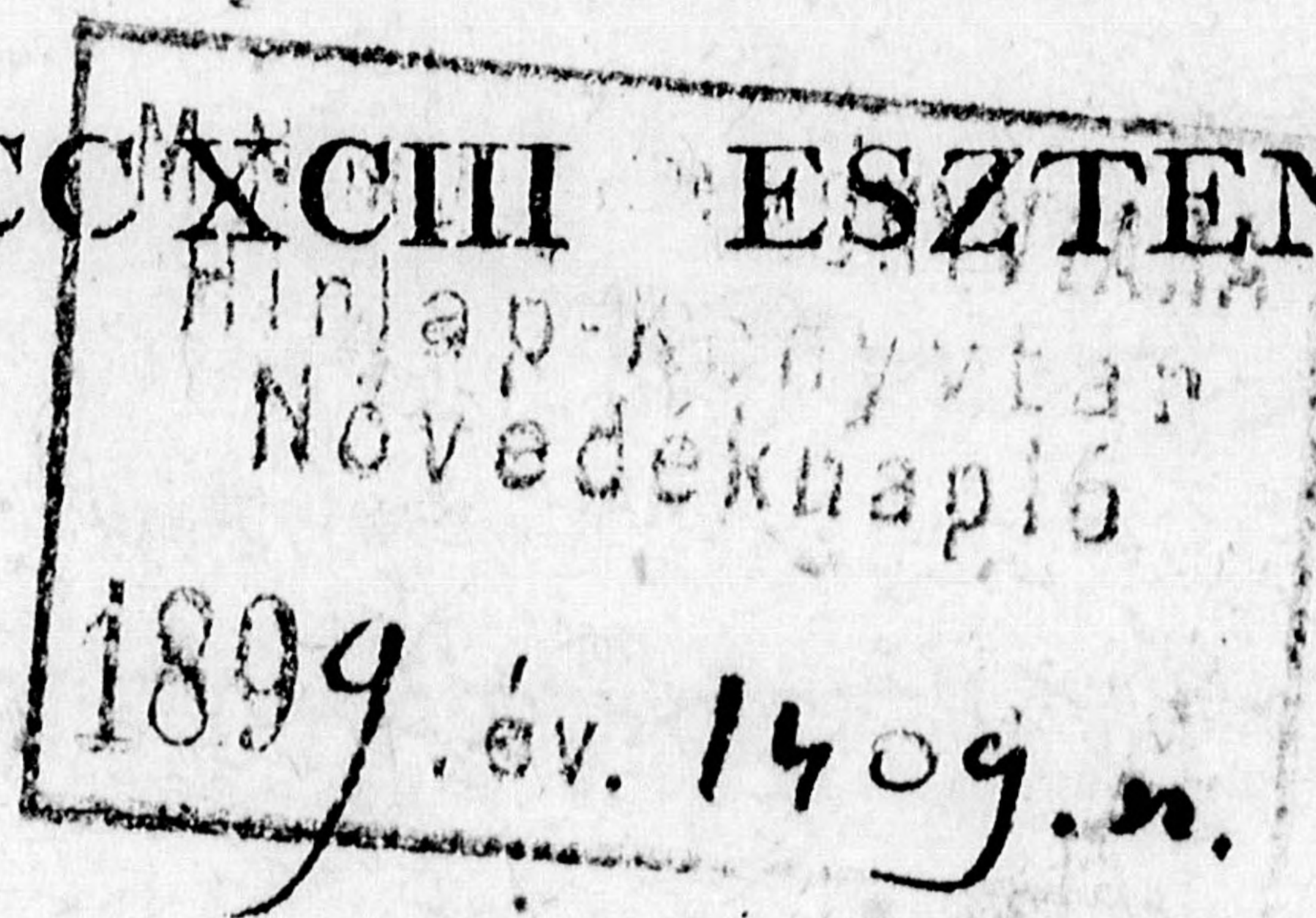
KURIRNAK

FOLYTATÁSA

D. DECSY SÁMUEL

ÁLTAL

MDCCXCIII ESZTENDŐBEN.

ELSŐ DARAB.

BÉTSBEN

Nyomtattatott *Schrämbel Ferentz Antal* Ts. K.
szabados Könyvnyomtató műhelyében.

TUDOSITÁS.

Miólta az új *Magyar Kurir* a' két Magyar Hazába béköszönt, azóltatol fogva, szemlátomást nevededett annak kedvelése a' valóságot és tudományt szerető hazafiak előtt, úgy annyira, hogy még eddig eggy áldott nap sem múlt el, mellyen ne szaporodott volna olvasóinak száma. Valamint több eddig ki adott munkáimnak, úgy mostani újság leveleimnek is közönséges kedvelését, nem elmém tsekély tehetségeinek és érdemeimnek, hanem inkább a' nemes magyar *Publicum*' hozzám való bizodalmanak és szives hajlandóságának tulajdonitom, és tellyes erővel azon fogok iparkodni, hogy magamat ezután is méltová tehessem azokra. Eddig ki jött újság leveleimnek meg küldetésekben történt hibákat, nem nékem; hanem inkább a' régi *M. Kurir* harmadfél hólnapig tartott pihenésének, és a' miatt származott, 's réám hagyatott nagy rendeletlenségnek kell tulajdonítani, mellynek el háritására noha még eddig több időt kellett forditanom, mint az újságoknak irására, még is meg nem menekedhettem attól tökéletesen. Sokan tállatnak Erd. Olvasóim között olyanok, a' kik még az esztendőnek kezdetében meg küldötték az abrak árát a' deresnek; de minthogy neveik fel nem vóltanak a' nékem által adattatott jegyző könyvben irattatva, töllem semmi újságot nem vettek mind addig, mig magokat leveleik általi nállam nem jelentették, ezeknek, a' mint tapasztalták, mingyárt tellyesitettem kívánságokat. Mások vagy nem reménylvén a' *M. Kurir*nak többé léjendő meg jelenését, vagy meg únván az az után való várakozást, a' *Magyar Hirmondót* kívánták magoknak meg küldettetni. Ebből kettős baj származott réám nézve. *Elsöben*, ezeknek neveik ki nem lévén a' nékem által adattatott jegyző könyvből törölve, eleinten töllem is újságokat kaptak. *Másodszor*, a' *M. Kurirt* olvasóknak számokra nyomtattatott copertát avagy level fedelt, minden héten kétfzer ki kellett válogatni azoknak copertáik közül, a' kik a' *M. Kurir*nak el indulását békelséges türéssel el várták. Ezeknek a' copertáknak ki válogatását hol magam vittem végbe, és olyankor keves, vagy épen semmi hiba nem történt az újságok meg küldetésekben; hol, másra kel-

lett azt szorgalmatos dolgaim miatt biznom, ilyenkor, a' mint annakutánna észre vettem, elég rendeletlenség történt. Talám a' copertáknak le írása sem vólt mindenkor hiba nélkül, mellyet azoknak mostani el kezdett ki nyomtatások általkivánok el távoztatni. Utollyára, nem mondom mindennütt, hanem imitt amota' magyar póstákan sints leg jobb rend tartás, kiváltképen ott, a' hól a' leveleknek tovább való küldetésekét vagy feleségeikre, vagy gyermekeikre, vagy az illetén dologhoz nem értő tselédeikre bizzák a' postamester urak. Sok helyeken fel bontatnak az újság levelek, kézről kézre adattatnak, és következő első, második, vagy harmadik posta napon küldettnek nagy szennyesen azokhoz, a' kiknek illik. Ezt pedig nem tsupa gyanúságból, hanem sok hozzám küldetett panaszolkodó levelekből tapasztaltam. Vajha közönséges rendelés tétettetne, ennek a' rendeletlenségnek el távoztatására.

Minden dolognak kezdete nehéz szokott lenni. Rajtam is meg történt. Most már, a' midön közelget a' fél esztendőnek 's avval egygyütt a' réám hagyattatott rendeletlenségeknek és bajoknak is vége: eleve kivánom a' Nemes Publicumnak alázatosan jelenteni, hogy a' kik még eddig az új Magyar Kurirt magoknak nem jártatták, de annak olvasására kedvek vagyon, jó eleve adják szándékokat tudtomra, hogy ekképen neveiket jegyzőkönyvembe fel jegyezvén, még jövő Juliusnak első napján kezdendő fél esztendő előtt ki nyomtattathassam copertáikat. E' végre kérettetnek, hogy titulusaik, és az olly helyeken lakók, a' hol posta nintsen, az utólsó póstát is fel jegyezni ne terheltefsenek. Valamint más magyar újságoknak, úgy az új Magyar Kurirnak is fél esztendei taxája 5. forint. Azok, kiknek újság leveleim eleitől fogva járnak, de még eddig a' déjját fel nem küldötték, tellyesítsék mostani kérésemet, meg gondolván azt, hogy az újságokért fizettetni szokott taxának nagyobb részét a' Cs. K. fő Posta Hivatalnak és könvy nyomtatónak kell fizetni, 's igen kevés marad belöle az újság irónak. A' kik pedig még a' múlt esztendőnek végén, vagy e' mostan folyónak kezdetében a' régi Magyar Kurirért 5. forintot és 30. krajtzárt fizettének, és az új Magyar Kurirt olvasák, azok küldjenek még két forintot, így osztán egész Decembernek végéig meg fogják újságaimat kapni. Utollyára arra is alázatosan kérettetnek az érdeemes Olvasok, hogy mivel

most már három magyar újság irattattik Bétsben, a' kiknek a' Magyar Kurir olvasására lejénd kedvek, egyenesen hozám utasítatandó leveleiknek alsó részére el ne mulassák e' szókat fel írni: *pro Magyar Kurir*. Többire a' két Magyar N. Hazának tapasztalt kegyességébe ajánlom magamat.

*

*

*

Régulta szándékozom egygy olly hasznos könyvetskét kedves hazámfiainak kezekbe adni, mellyben minden Európai fejedelmeknek, familiájoknak, ministerjeiknek, és más udvaroknál múlató követtyeiknek neveik fel legyenek jegyeztetve. Nemtsak a' Geografiának, Historiának és Statistícának értesére, hanem az újságoknak haszonnal való olvasására is szükséges az illy könyvetske, 's tsudálkozom, hogy még eddig tudós hazánkfiak közül senki sem fogott annak irásához. Még e' mostan folyó esztendőre el akartam én azt készíteni, és hozzá is kezdettem irásához; de hol egészségtelenségem, hol más környül állások meg akadályoztattak annak tökéletességre való vitelében. — Most már, a' midön magam is újság íróvá lettem, és azt óhajtom, hogy mind másoknak újság levelei, mind az enyimek haszonnal olvastassanak, jövő 1794 esztendőre el akarom azt készíteni. Ennek neve leszen: *Magyar Almanak*, melly annyit teszen, mint Kalendárium, az is leszen annak eleje; de azután más hasznosabb dolgok is fognak abban elő fordulni, nevezetesen:

I. Minden Európai uralkodó fejedelmeknek neveik; születéseiknek, uralkodásoknak, házasságoknak ideje, familiájok, belső ministereik, és más udvarokhoz küldetett követtyeik s. a. t. Es leg elsőben is a' mostani Sz. Pápa, a' Kardinálok, ezeknek classisai, nevek, hivatallyok. — Másodszor a' Római Tsászár, 's ő utánna minden uralkodó fejedelmek a' fellyebb említett mód szerént.

II. Magyar Országának egyházi és polgári hivatallyai nevezetesen:

1. Az Ersekeknek, Püspököknek, Abbásoknak, Prepositoknak és Káptalanbéli uraknak neveik, a' püspökségek fel állításának igen igen rövid historiájával.

2. A' Fels. kir. udvari kantzelláriának.

3. A' Fels. kir. Magyar helytartó Tanátsnak.

4. A' Fels. Magyar Kamarának.

5. A' Septemviralis, Királyi, és Dicasterialis Tábláknak egész personalis státusa.

6. A' Vármegyéknek minden tiszttviselői a' fő Ispánoktól fogva, az utolsóig mégpedig a' járások szerént.

III. Erdély Országának hivatalosai, a' Fels. Kormányzó széktől fogva, a' Vármegyékig.

A' mi az I. és II. numerust illeti, a' már ki vagyonnállam dolgozva, a' Tek. Vármegyéknek jelenvaló personalis statusán kívül. E' végre kérettetnek általam a' Tett. Megyéknek érd. Notarius urai, hogy megyéjebéli tiszttviselő uraknak neveiket nékem leg alább Augustusnak végeig meg küldeni ne terheltefsenek, ki nem hagyván a' belső és kézi orvosokat is.

Ennek a' könyvnek formája, papirosa és betüi ezek lesznek, mellyek e' jelenvaló jelentésnek. Mivel előre nem tudhatom, hány árkusra megyen, az árrát sem határozhatom még most meg. Ha 20 árkusra megyen is, még sem lesz 30. kr. fellyebb. *Azoknak a' kik az új Magyar Kurirt olvassák, minden esztendőben ingyen fog ez az Almanak meg küldetetni, még pedig postán.* Ellenben azok, a' kik a' M. Kurirt nem olvassák, jegyeztelsék fel neveiket a' leg közelebb lakó posta mester, vagy könyváros, vagy könyvkötő uraknál, nem kívánok elő fizetést, ne talám kételkednének igiretemnek tellyesedésén, mint kételkednek némellyek a' M. Sz. Koronáról irott könyvemre praenumerált; de még azt nem vett urak közül. A' ki 10. subscribenst küld, annak egy exemplár fog jutalomúl adattatni, akár posta mester, akár könyváros, akár pedig könyvkötő úr légyen az.

Azt mondám, hogy minden esztendőben ingyen fog ez a' könyvetske az új Magyar Kurir olvasóinak meg küldetetni, úgy vagyon, mivel minden esztendőben ki fogom azt nyomtattatni, és az abban történendő változásokat meg változtatni, es fel jegyezni. Így o'fztán mind kalendárioma, mind azon kívül egy olly hasznos könyvetskéje lesz az azt meg szerzőknek, mellyből Európának mostani állapattyát egy summában fel talállya. Irtam Bétsben, Pünköst havának 20. napján 1793. esztendőben.

KÖZÖNSÉGES JELENTÉS.

Ilyetén régi, de mindennapi tapasztalás által bizonyossá tettett köz példa-beszéddel szokták a' Magyarok emberi erőtelenségeiket mentegezni: *A' négy lábú is meg-botlik.* — Ennek a' köz mondásnak igazsága a' Magyar Kurir bokros Deresében-is bé-telleyesedett, melly e' folyó esztendőnek első napján útnak eredvén, de a' rajta ülőnek vigyázatlansága miatt az egyenes ösvényről ki-ugorván, olly nagyot botlott, hogy sem itt, sem másutt nem találtatott olly értelmes ló-orvos, a' ki, ki-fitzamodott lábait visszafelé helyheztesette, és azt szokott úttjának folytatására alkalmatossá tehetné volna. Minthogy pedig jól tudta azt a' Fels. Kir. udvari Magyar Kantzellária, hogy a' Magyar Kurirnak olvasásához szokott Magyar Publicum azt tovább-is olvasni kívánni fogja; ahoz képest méltóztatott annak további folytatását Kegyelmes Királyunknak engedelmével, 's jóvá hagyásával együgyü pennámra bizni. Reményem, hogy a' kik eddig ki-adatott Magyar munkáimat látták, olvasták, és azokból, mind elmémnek gyenge tehetségeit, mind írásomnak módgyát tapasztalták, következésképen ítéletet tehetnek ki-adattandó újságaimnak minémüségéről-is, könnyen meg-fognak e' változáson nyugodni.

A' mi engemet illet, noha sem mélységese tudományaimmal, sem nyájas elmésségemmel, sem az ékesen szólásnak mesterségében való gyakoroltatásommal nem kérkedhetem: mindazonáltal azon fogok iparkodni, hogy a' Magyar Publicum rólam vett jó reménységét bé-telleyesithessem, és hogy eddig keresett jó híremet és kedvelségemet ne csak meg ne homályosítsam sóttalan írásaim által, sőt inkább napról napra öregbítsem. En-

nek felette, jól tudván én azt, hogy az ujság-íróknak nem Satyrának, hanem e' világ jelenvaló történeteinek írására, 's ki-hirdetésére adatik engedelem: eleve arra kötelezem magamat, hogy kiadatandó ujságaimban senkinek jó hírét nevét rágalmazni nem fogom. Igen alaton lélek lakik az olly emberben, a' ki más jó hírének nevének martongása által keres magának a' kötség előtt kedveséget. Hasonló ennek szerentséje az ingadó fővény halmon építetett házhoz, mellynek a' reá rohanó árvizek miatt lehetetlen sokáig állandónak lenni.

A' deresnek szerentsétlen botlása maga azt bizonyította, hogy az iskolátlan ló lévén, nem engedett a' zablának; arra való nézve én egy iskola és szelid természetű barna paripára ültettem posta legényemet, melly noha csak ügetve fog járni, mindazáltal még-is a' rendelt időben, a' rendelt helyekre el-érni.

Az új Magyar Kurir fél esztendőre öt, esztendőre pedig tíz forintokat kíván szolgálattyaért, mellyet az előre fizetni akarók a' leg-közelebb lévő postán le-tévén, minden meg-eshető zürzavar-nak el-távoztatására, egyenesen az ide való Ts. K. fő posta Hivatalhoz ne sajnállyanak fel-küldeni. A' kik talán e' folyó esztendőnek második fertályában szeretnék az új Magyar Kurirt, melly jövő héten leg-elsőben meg-fog jelenni, olvasni, azok jövő Aprilisnek végéig vagy a' Ts. Kir. fő posta Hivatalnál, vagy nállam jelentsék magokat, és három fertály esztendőre küldjék-fel az elő pénzt.

Utollyára tudtomra adattatott a' Ts. K. fő posta Directorium által, hogy azok közül, a' kik a' Magyar Kurirra az elő-fizetést fel-küldötték, nem tudván annak dolgainak ki-menetelét, sokan előre fizetett pénzeiket vissza adattatni, mások magoknak a' *Magyar Hirmondót* küldtetni kívánták. Most tehát bizonyos lévén a' Magyar Kurirnak általam lejendő további folytatása: ne sajnállyák az érdeemes Elő-fizetők magokat meg-

határozni, és szándékjaikat a' Ts. K. fő posta Hivatalnak vagy magok, vagy mások által jelentetni. Jól tudván én azt, hogy a' jó bor nem szükkölködik tzegér nélkül, senkire sem akarom újságaimat kötni. Egyéb aránt mind a' két nemes Magyar Hazának kegyefségébe ajánlom személylyemet és hafznos igyekezetemet.

*

*

*

Képzelem azoknak mindennapi nyughatatlanságaikat, sajditom ellenem való nehézteléseket, a' kik ez előtt esztendővel, a' Magyar sz. Koronáról irt könyvemre az elő-pénzt fel-küldötték, és mind eddig sem vehették várt nyomtatványaikat. — Valóban sajnállom, hogy sokaknak várakozásaikat mind ekkorig sem tellyesithettembé: mindazonáltal reménységem nagy vagy on, hogy minekutánna ezen késelemnek valóságos okait hallándják, örömmel megfognak nékem engedni. Igaz dolog, hogy maga a' könyv még múlt Májusban ki-menekedett a' sajtó alól, és sokak által örömmel-is olvastatott. Mindjárt akkor egynéhány helyekre meg-is küldöttem a' kivánt nyomtatványokat; de minthogy az azokhoz ragasztatott nemes Banderiumoknak szinelt képeiket nem mindeneknek tettzeni vettem észre: ahoz képest, hogy, mind a' Magyar Publicum jó tettzését meg-nyerhessem, mind sok fárratsággal és költséggel készült munkámat kedvesebbé tehessem, nem gondolván semmit a' már el-készült egynéhány ezer képekből reám háramlandó kárral és veszteséggel, mind újjakat, 's az elsőbbieknél sokkal szebbeket ahoz értő mester ember által készitettem, nyomtattattam és szineltettem. Nem tsak a' réz táblák metztetése, hanem 96. ezer képeknek nyomtatása-is egynéhány hólnapot kivánt. Es imé e' vólt egy oka a' nyomtatványok eddig le nem küldetéseknek.

Második nem reménylett és el-kerülhetetlen akadályom vala, a' közelebb múlt őszfel három hólnapokig tartott terhes nyavalyám, melly miatt

nemhogy a' nyomtatványokat le-küldeni, de még tsak azoknak készítésekről-is gondolkodnom, és sok hozzám érkezett jó barátimnak leveleikre válaszolnom-is lehetetlen vólt. Most már előbbeni egészségemet tökéletesen vissza nyervén, kézzel lábbal azon iparkodom, hogy a' nyomtatott képeket szineltethessem, és minél előbb le-küldhessem a' nyomtatványokat. Már eddig-is néhány helyekre le-küldöttem, le-szállítok mostani Pesti vásárra-is néhány helyre küldendőket, oda t. i. a' hova más időben alkalmatofságot nem kaphatnék. Ezekből könnyen észre vehetik érde- mes Előfizetőim, hogy leg-kisebb helye sins el- lenem való gyanuságoknak és nehézteléseknek. Rövid idő mulván mindnyájoknak kívánságaik bé fog tellyesedni, tsak hogy legyenek egy kevés várakozással. Irtam Bétsben Böjtmás Havának 8-dik napján 1793. esztendőben.

D. Detsy Sámuel

Nro 1.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Böjtmás Havának 19-dik napján
1793. esztendőben.*

Európáról közönségesen.

E' világnak esméretes részei között leg kisebb Európa, lakosai is többire mind keresztények, az az olyanok, a' kik az evangéliomi szelid tudománynak, mellynek rövid summája a' felebaráti szeretet; követőinek lenni mondgyák magokat: még-is, égyik részében sem találatnak a' felebaráti szeretetlenségnek annyi nyomdokai, mint ebben. Nem tzelom fel-tételemnek meg-bizonyítására minden el-múlt időknek történeteit elő számlálni; nem az én, hanem ezer hozzám hasonló közönséges íróknak pennái sem volnának azoknak le-írására elegendők. Égyedül ezen enyészetéhez sebes lépésekkel siető században élő nemzeteknek egymás ellen gyakorlott szeretetlenségeket állitom tanúbizonyságul. — Allig húnnya

bé II. *Károly* Spanyol király halálos homállyal bé-vonatott szemeit, a' midőn már 12. esztendőig tartott hadakozás támadott a' Burbóniai és Aus-triai uralkodó Házak között, a' Spanyol birodalom miatt. És ki tudná elő számlálni, hány száz ezer ártatlan ember vérével festetett koronát tétett XIV. *Lajos* Frantzia király, unokájának *Filep* Andégaviai hertzegnek fejére. Ugyan ekkor forrott I. *Péter* Moszka Czar és XII. *Károly* Svécziai király között támadott gonosz háború-is, mellyben az utolsó szerentsétlen is vólt. III. *Achmet* Török Tsászár tsak azért támadta-meg 1715. esztendőben VI. *Károly* Tsászárt és Magyar királyt, mivel ez a' Velencei köz-társaságnak, mint frigyese-nek, tsendefséget szerezni kívánt. Ennek 1740. esztendőben történt halála után, nyóltz hatalmas ellenségek támadtanak b. e. édes anyánk *Mária Therésia* ellen, olly véggel, hogy ötet ösi örökségéitől örökösen meg-folzhalsák. De másképen történt a' dolog, mint sem irigyei gondolták vala, az egek meg-erősítették királyunknak gyenge afszonyi karjait, 's győzedelmi koronát tettenek ékes fejére. — Friss emlékezetünkben vagyon a' hét esztendőig tartott háború, mellyben tsaknem egy milliom embert emésztt meg a' fegyver, hány ezeren nem hóltanak meg betegség által, hanyan nem jutottanak örökös kóldufságra? Ennekelőtte 25. esztendőkkel pártot ütött az északi Amerika az anya ország ellen, melly miatt egynéhány nemzetek fel-fegyverkeztenek. A' Burbóniai Ház, irigyelvén N. Britanniának ditsőséget, és tengeri hatalmát, frigyet vetett a' pártos Amerikaiakkal, és, hogy az Anglus nemzetet meg-alázhassa, egy néhány ezerből álló segítséget küldött amazoknak, de tulajdon veszedelmére. Itten tellyesedett bé ama köz-mondás: *A' ki másnak vermet ás, maga esik abba bé.* A' Frantzia segítő seregeknél vóltanak *la Fayette*, *Dümourier*, és más mostan hires frantzia tisztek, jelen vóltanak ök a' Filadelfiai gyülekezetben (Congressusban), tulajdon füleikkel hallották, a' mit *Wasingthon* 's több Amerikai fő emberek koholtanak az Anglus nem-

zet ellen. Ekkor szivták bé a' Virginiai szagos tobáknak porával egyetemben Britannia pártos leányának constitutióját, avagy új törvényeit, és rendelkezéseit, mellyet annakutánna lassan lassan elterjesztettek hazájokban. A' Frantzia köz-katonákra-is el-ragadott ez a' mételey az Amériikai lakosokkal való társalkodásból, a' melly erőt vévén közöttök, nem tsuda, hogy jó szivű királyoknak, a' szerentsétlen XVI. Lajosnak hűségétől el-álván, ellene fegyvert rántottak. Imé e' vólt égyik kútfeje a' jelen való Frantzia Revolutiónak, az az, régi törvényes alkotmánya fel-bomlásának, melly eleinte egész Európát figyelmetessé tette, azután pedig harmad részét fegyverbe öltöztette. A' pártos Frantziák a' mint némelleyek hiresitik, jövő tavaszkor ötszáz ezer főből álló hadi sereget akarnak az ellenek öszve szövöttezett fejedelmek ellen táborba vinni. Hajó seregeiket is, melly 1780. esztendőben 84. linea hajókból és 182. fregattákból állott, 82 Caper hajókkal akarják öregbíteni (a.). Magában gondoltatván nagy hadi erő, de a' mellyet könnyebb papirosra fel irni, és e' világon ki trombitáltatni, mintsem tökéletességre vinni. Öt száz ezer emberből álló hadi sereghez, leg alább száz ezer másféle emberek, u. m. tá-

(a.) *A' tengeri hadakozó hajók hat rangra vagnak fel osztatva :*

	hajós katonák	ágyúk.
1. az első rangúakan vagnak	850 — 750	110 — 90.
2. a' második ranguakan --	750 -- 660	90 — 80.
3. a' harmadik -- --	600 — 410	80 — 60.
4. a' négyedik -- --	400 — 250	60 — 50.
5. az ötödik -- --	250 — 200	40 — 20.
6. a' hatodik -- --	150 — 100	20 — 16.

Az 1. 2. és 3. rangúak neveztetnek szorosán linea hajóknak, a' többiek pedig, némelleyek Fregattaknak, némelleyek Kuttereknek, Corvetteknek's. a. t. Kaper hajóknak hivattatnak a' szabad nyereségért szolgáló hajók.

bori szolgák, kotsisok, lovászok, sütők, szakátsok, kovátsok, átsok, nyeregjártók 's. a. t. kívántatnak. Ide járulnak a' tár szekerek, ágyúk, és más hadi eszközök mellett szolgálók 's. a. t. kiknek száma könnyen rá megyen 100. ezer emberre, a' kik bizony nem levegő éggel, hanem kenyérral, és hússal élnek. E' mellett hány ezer lovak nem kívántatnak a' lovas seregeknek és tiszteknek számokra, a' társzekereknek, hadi eszközöknek s. a. t. vonatásokra? Hol vesznek annyi embert, barmot, búzát, szénát, abrakot, és pénzt? Négy esztendőtol fogva, a' miolta t. i. a' közöttök való revolúciónak tüze ki-ütött, mind a' földmivelés, mind a' mesterségek és kereskedés szemlátomást alább szállottak országokban, a' pénz meg ritkúlt, a' kenyérnek, húsnak, és más eleségnek az 'arra öregbült, úgy annyira, hogy magában Párisban 40. ezer ember szükölködik mindennapi alamisna nélkül, kik közül sokan meg únván a' sok nyomorúságot, vagy méreg által, vagy a' vízbe lett ugrás által rövidítették meg életüket. Hadi seregeiknek sokságában való fel fúvalkodásra tellyeséggel semmi okok nintsen, mert a' hol ök öt száz ezer, ott az ellenek hadakozó fejedelmek tiz száz ezer fegyveres embert is ki állíthatnak, ha akarnak. Felsőleges Fejedelmünk könnyen küldhet ellenek 200,000. sőt ha a' szükség kívánnya, 300,000 embert is, költsége is több vagyon mint a' Frantzia nemzetnek, és ha nem vólna is, ki pótolnák mellette buzgó hiv jobbágyai. A' Prussiai Király is vihet meg zablásokra 200,000, nem imitt amott fel szedett, erőtelen és rongyos, hanem még a' II. *Fridrik* iskolájában nevededett és tanúlt Mársnak fiait. A' német Birodalom is 120. ezer fegyvert viselő embert igirt határainak védelmezésére. — A' Szárdinai király, kinek *Szabaudia* nevü tartományát erőszakosan el foglalták a' Frantziák, 70000 lakost öltöztetett ellenek fegyverbe. A' frigyos Belgák és Anglusok is, kik ellen hitetlenül hadat indítottanak, számos hadi és hajó sereggel fogják őket meg látogatni. A' Hollándiai köz tár-

saságnak szárazon lévő hadi ereje 35753 főből, tengeri ereje pedig 40 linea hajókból áll, és, hogyha a' szükség úgy kívánja, két annyira is szaporithattya azokat, pénze pedig, mint a' polyva annyi vagyon. Jóllehet az Anglusok 30. ezer katonánál többet nem tartanak békeidőben; ellenben háborúban 50, sőt 60 ezerre is öregbithetik azoknak számát. A' múlt 1781. esztendőben 107 első rangú, és 13 negyedik rangú hadakozó hajói vóltanak, mellyeken mind öszve 90. ezer hajós katonák szolgáltak. Kétség kívül Portugallia és Spanyol Ország sem fogja a' Frantzia nemzetnek törvénytelen tselekedeteit bé húnnyt szemekkel szemlélni.

Olly végből kívántam ezeket fel jegyzeni, hogy Európának jelen való állapotja tudtára legyen érdemes olvasóimnak, a' következő történeteknek könnyebben lejendő értékekre. Eleve képzelem a' *Magyar Kurirt* olvasott, és még most is e' mellett maradott hazafiaknak ezen folyó esztendőnek első napjától fogva eddig meg esett nevezetesebb történeteknek tudása felől való kívánságaikat. Igen könnyen elő számlálhatom én azokat. Az *első* XVI. Lajos Frantzia királynak erőszakos halállal lett meg ölettetése; *második*, egy részről a' Frantzia nemzet; más részről pedig a' frigyos Belgák és Anglusok között támadott háború; *harmadik*, 25 ezer Prussus katonának N. Lengyel Országban bé menetelek, és ott lett le telepedések. — Az első tárgyról, mint Európának minden szegeleteiben tudva lévő dologról nem tartom szükségesnek szólni. — A' másodiknak valóságos indító okát, a' múlt idők történeteinek esmérete nélkül tudni lehetetlen. Az 1748. esztendőben végbe ment Aquisgranumi békeidőben tellyes hatalmat nyertenek a' frigyos Belgák a' Scaldis vizének azon ágán, melly Zelándia és Flándria közt által folyván *Waláchria* és *Scaldia* szigetek között a' tenger keblébe omlik, úgy hogy, az ő hírek és engedelmekek nélkül senki sem me-

het azon által. Néhány Frantzia hadakozó hajók felső Geldriában, melly az 1713. évt. végben *Trajectumi* békeségben, rész szerént a' Fels. Austriai Háznak, rész szerént pedig a' Prussiai királynak adatott által, abból pedig a' Cliviai, Juliacumi és Limburgi hertzogségekbe akarván békütni, erőszakosan által bújtanak ezen tsatornán. Jól tudván azt a' frigyos Belgák, hogy ha ők ezen törvénytelenséget bé húnnyt szemekkel elnéznek, az Amsterdami ki kötő helyre nézve, visszafizazerezhethetlen kárt szenvednének, elégtételt kivántak a' Párisi nemzeti Conventől, mellynek heves indulatú tagjai elégtétel helyett hadat izentek nékik. Lehetetlen vólt nagy Britanniának, mint a' Belgyiomi köz társaság szoros frigyosének e' törvénytelenségen meg nem indulni; ahhoz képest, mind e' dolog, mind a' szerentsétlen XVI. *Lajosnak* halála miatt világosan meg izente *Chauvelin* Frantzia követnek, hogy minden halasztás nélkül takarodna ki a' király tartományaiból. E' miatt az Anglusok ellen is hadat indított a' Frantzia nemzet, és, hogy e' két ellenségein erőt vehessen, mind Angliába, mind Hollándiába titkos kémeket küldött a' népnek uralkodó fejedelmeik ellen való fel háborítására. Generál *Dumourier* az Austriai Belgyiomban most fekvő frantzia hadi seregnek fő kórmányozója minap illyetén értelmű patenst, az az, petsét nélkül való közönséges levelet küldött a' Belgák közé: " Mint a' „ Batavusoknak igaz baráttyai (b.), és az Orániai Háznak engesztelhetetlen ellenségei, úgy fogunk Hollándiába békü menni. Sokkal el szenvedhetlenebb ezen Háznak járma, mintsem kétkedhetném magatok meg határozásáról. Nem láttyátok é, hogy ez a' fél Despota a' közön-

(b.) Batavusoknak neveztetnek a' frigyos Belgák Bataviától napkeleti Indiában fekvő Jáva szigetének fő városától.

„ séges társaságnak bóldogságát tulajdon hafz-
„ nainak fel áldozza? Nem ő vólt é azon szo-
„ ros szövetségnek, mellyet 1782. esztendőben
„ velünk kötöttetek, hitetlen meg rontója? Nem
„ ő é az, a' ki ravástokra bóldogította az An-
„ glusok kereskedését? Nem ő adja é még most
„ is kezeikre leg hafznosabb örökségeiteket, a'
„ *Jó reménységnek tengerre fekvő magas hegyét,*
„ *és Ceylon szigetét,* sőt egész napkeleti Indiai
„ kereskedéseket, egy olly nemzetnek kezére,
„ mellynek bóldogságtokat irigylő hatalmától ret-
„ tegnetek kellene (c.) — Gondollyátok é, hogy
„ ez a' maga hatalmával és gazdagságával soha
„ meg nem elégedő nemzet valaha vizsgálza adánd-
„ ja néktek azon erőiségeiteket, mellyektől függ In-
„ diai örökségeiteknek meg maradása? Soha sem
„ jó Batavusok, és valameddig szabadakká nem
„ teszitek magatokat, addig soha el nem éritek
„ a' tengeren kereskedő nemzetek között az első
„ rangot. — Küldgyétek ezt a' fel fuvalkodott
„ Házat, melly titeket száz esztendőtől fogva tu-
„ lajdon hafznának fel áldozott, Német Országba
„ vizsgálza. — Hatvan ezer szabad és győzedel-
„ meskedő Frankusokkal megyek hozzátok, más
„ hatvan ezer az Austriai Belgyiomot fogja vé-
„ delmezni, és hogyha valaki igyekezné fel té-
„ telemet meg akadályoztatni, ezek is készen

(c.) *A' jó reménységnek tengerre fekvő magas he-
gyét (Promontorium bonae spei) 1486. eszt. a'
Portugallusok találták fel, 1650. eszt. a' fri-
gyes Belgák hatalmába esett. Minden napke-
leti Indiákról vizsgálza tért kereskedő hajók itten
szokták magokat ki pihenni, és eleséget, 's friss
vizet venni, az idegen hajók pedig nagy har-
mintzadot fizetni. — Ceylon szigetének is a'
Portugallusok vóltanak eleinte urai, de 1658.
esztendőtül fogva a' Belgák birják. Ennek a'
szigetnek gyümöltsei kaffé, bors, tzimmet haj
drága gyöngyök és kövek.*

„ lesznek követésemre. — Nem mi vagyunk a'
 „ háborúnak el kezdői, régtől fogva hitetlen és
 „ titkos hadat visel ellenünk az Orániai Háznak
 „ kedvező rész. — Minden nemzeti szabadsá-
 „ gunkal ellenkező planumok, az az, fel tételek
 „ Hágában követeltattak, fel fogjuk ottan a'
 „ veszedelmünkre igyekezőket keresni, tsak egye-
 „ dül ezeken akarjuk borszúnkat állani. Mint
 „ barátok és atyafiak meggyünk tartományaitokon
 „ által, majd meg láttyátok, melly nagy különbség
 „ legyen a' veletek kezét tsapó szabad emberek
 „ és azon tyrannusok között, a' kik termő föld-
 „ gyeiteket vizzel bé borittyák, és el puztity-
 „ tyák. — Batavusok, higgyetek egy olly fer-
 „ fiúnak, kinek neve közöttetek esméretes, a' ki
 „ mindenkor bé tellyesítette igireteit. — Az Aus-
 „ triai Belgyiomnak lakosai szabadítóknak ne-
 „ veznek engemet, reménylem, rövid idő múl-
 „ ván titeket is meg szabadítalak. „ A' frigyes
 Belgyiomi Rendeknek ezen patensre adatott fele-
 lettyéket jövő alkalmatósággal fogom olvasóim-
 mal közleni.

Harmadik nevezetes történet, 25. Prussiai ka-
 tonáknak nagy Lengyel Országba lett bé mene-
 telek és le telepedések. Mi végre küldötte legyen
 oda ezeket *Fridrik Wilhelm* király, bizonytalan.
 Ő maga világ eleibe botsátatott irásában ezt ad-
 ja okául, hogy ottan sok Frantzia módon gon-
 dolkozó emberek találkozzanak, és ezektől akar-
 ja országának határait meg óltalmazni. A' mesz-
 sze látó Politicusok másképen vélekednek, és
 közönséges levelekben azt merik írni, hogy nem
 sok idő múlván fel fogna Lengyel Ország a'
 szomszéd fejedelemségek között osztattatni. Ma-
 ga a' Grodnói Confoederáció is meg érzet-
 te ezt a' sáfrán illatot, és ezen folyó hólnapnak
 hatodik napján egy panaszos levelet nyújtott bé
Siviers Orosz követnek, mellyben azon panaszol-
 kodik, hogy *Ingelström* Orosz hadi vezér nem en-
 gedett nékiek ágyúkat vitetni nagy Lengyel Ország-
 ba, és a' Prussiai katonákat fegyveres kézzel meg

támadni. A' jövendő idő meg mutattya, mi okon mivelte legyen ezt a' Prússiai király; kétség kívül Lengyel Országban is bé tellyesedik amaz evangyéliomi mondás: *A' melly Ország magában meg hasonlik, el kell annak pusztúlni.*

Hadi környül állások.

Vitéz hadi seregeinknek néhány jeles győzedelmeiről tudósítatott mostanában felséges királyunk. Gen. *Stuárt* regementyebeli all Hadnagy *Koller* azt az örvendetes hírt hozta ide ezen hólnapnak 9-dik napján, hogy Pr. *Koburg* fő hadi vezér, ezen hólnapnak első napján, a' Juliacumi hertzogségben, *Aldenhovennél* meg-támadott 8000 Frantziákat, ottan 2000. közzülök le vágott, 300 el fogott. Jóllehet eleinte erősen ágyúzott az ellenség vitéz seregeinkre, de avval semmit nem gondolván a' Ts. K. könnyü lovaság, sántzaikra rontott, és mint a' torzsát úgy aprította a' frantzia fejeket. Részünkről igen tsekély vólt a' veszteség, *Pforzheim la Tour* dragonyos regementyebeli *Obersternek* és *Meszmacher* Kapitánynak halálokat leg inkább fájlalták vitéz seregeink. — A' következett két napokon is üzték vágták lovasaink az el szélleztetett ellenséget. Ezen tsatában igen vitézül viselte magát *Károly* fő Hertzeg, felséges királyunk testvér öttse, mellyért a' *Therésia* vitéz Rendjének nagy keresztét küldötte meg néki ő Felsége. — Ezen hónapnak 13. napján, ismét más posta érkezett ide Pr. *Koburg*tól, a' ki is azt az örvendetes hírt hozta magával, hogy az említett fő vezér *Aldenhovennél* nyert győzedelme után, kórmánya alatt lévő Ts. K. hadi seregeket *Mártiusnak* 3-dik napján a' Maas vizén által vivén, a' *Leódiai* (*Lüttichi*) Püspökségbe bé ütött. Fő Hertzeg *Károly* vezette az avantgárdát, az az, elő járó sereget, a' ki is *Tongres* nevü helységnél, *Mastricht*től más fél órányira, az ellenséget meg támadta, el üzte, és sántzaikat el foglalta. Ugyan azon napon *Ferdinánd* Würtem-

bergiai Printz meg támadta *Hervéné*l a' Frantziákat, és két órányi járó földre szoritotta őket visszafra. Ezen szerentsés történetek után *Mastricht* felé indult *Koburg* fő vezérünk, olly véggel, hogy azt a' Frantziák ostroma alól fel óldozza. — — *Mastricht* Brabántziának a' frigyos Belgákhoz tartozó részében, a' Mosa vize mellett fekvő igen régi és erős város, mellynek két ura vagyon, u. m. égyik és nagyobb részének a' Belgák, másik és kisebb részének, melly *Wichnek* neveztetik, a' Leódiai Püspök, úgy mindazonáltal, hogy égyedül amazoknak vagyon jufok öriző katonáknak abba való helyheztetésére, 1632. esztendőben foglalták ök azt el, mellynek birtokában a' Monasteriumi békelesség által meg is erősitettek. Múlt hólnapnak 20. napján 18 ezer emberrel szállotta azt meg Frantzia Generál *Miranda*, kik közül 12 ezret a' Mosa vizen innen, 6. ezret pedig azon túl szállított táborba. Hadi szokás szerént elsőben is fel kérette azt *Miranda*, kinek világosan meg izenvén *Mastricht* mostani fő igazgatója *Fridrik* Helsen - Calseli Printz, hogy ő utolsó tsepp véréig fogná a' várat védelmezni, az *Aquisgranumi* tudósítások szerént, 2000 bombát vettetett abba bé. Ennek meg vétele által nagy hasznot szerzettek volna magoknak a' Frantziák. 1. Az egész Mosa vizének, és a' Leódiai püspökségnek birtokában maradtanak volna. — 2. Rövid idő múltán el foglalták volna a' szövetséges Belgyiomot. — 3. Egészlen el zárták volna a' Ts. K. seregeket Austriai Belgyiomtól. — Ezeknek meg gondolása ösztönözte *Koburg* fő vezért arra, hogy kormánya alatt lévő hadi seregek középső részével (colonnejával) az ostromló ellenséget megtámadja, és a' minden felé szorongattatott várost, ki mentse annak markából, mellyet szerentsésen végbe is vitt. Mivel, mihelyt az ostromló ellenség vitéz seregeinket magok felé menni látta, mindigárt meg rettent, de azomban keményen kezdett seregeinkre ágyúzni. A' Ts. K. lovasok nem gondolván az ágyúknak ropogásával, sántzaikra rohantak, és rész szerént le vágták, rész szerént

pedig el fogták a' nyúl szivü Frantzokat. A' kik életben maradtak, Leódiumba vonták magokat, de ottan sem lehetett nyugodalmok, mivel *Ferdinánd* Würtembergi Printz mindenütt nyomokban menvén, onnan ki üzte őket, és a' várast is el foglalta. A' pártos Lüttichi avagy Leódiai lakosok nem akarván a' kapukat nyitni, erővel fel nyitatta azokat. A' kik a' Frantzia új Constitutió bé vételének okai vóltak, azok, és velek együtt sok százan, félvén a' büntetéstől, hazájokból ki költöztek; 80 ágyú, 14 ezer flinta, és sok más hadi eszköz esett a' győzedelmesekek kezekbe. És így hasonló vólt a' Lüttichieknek a' pártos Frantziákkal való egybe szerkezések a' pünkösti királysághoz. — A' *Koburg* fő vezér Colonja 4000 Frantziát ölt, és 2000-et sebesített meg, 's fogott el 32 ágyúkkal együtt. Gen. *Klerfait* vitéz serege 2500-at vágott le, és 1600. fogott el, 's sebesített meg; 13 ágyúkat estek birtokába — 's. a. t.

Aquisgranumból Mártiusnak 3-ik napján küldött levélből.

Elegendőképen le nem festhetem azon örömet, melly most minden jó szivü lakosban vagyon, látván, hogy városunk meg szabadult azoktól, a' kik olly sok gonofságot, és puztitást vittek közöttünk végbe, a' kik a' szabadtságnak palástya alatt bennünket örökös rabjaikká akartak tenni. — Bizonyofsan hallottuk, hogy *Mastricht* városa velünk együtt szerentséssé lett. — A' városnak Wich nevü részén táborozó Frantziák széllyel üzettettek. A' jó szivü lakosok örömmel ölelgetik szabadítóikat, a' Ts. Kir. vitéz katonákat. *Fridrik* Helsen-Casseli Printz a' városnak fő igazgatója, el húnyt ditsőséges emlékezetü őseihez illendő álhatatofságot, elevenséget, és bátorságot mutatott annak védelmezésében. — Maga le erefzkedésével, és nyájaiságával minden lakosoknak szíveiket meg nyerte. Az őriző katonák, a' kik kevélykedtek illyen hadi előjárójokban minden nyomorúságot örömmel el szenvedtek. Az

Austriai hadi seregeknek bal szárnya immár a Lüttichi Cartusianus szerzetnek klastromáig von-
ta magát előre. — Kétség kívül bé nem várják
öket az 1789. esztendei revolúciónak tagjai; ellen-
ben annyival inkább örvendeni fognak a' jó,
tsendes és békéséget szerető lakosok.

Koloniából Mártiusnak 4-ik napján.

Bizonyos tudósításból hallottuk, hogy a' meg-
öletett, és meg sebesitetett Frantziáknak 6500, az
el fogattaknak 4100, a' nyert ágyúknak pedig 45
darabra megyen számok. Ma dél előtt 24. este
pedig 20 szekér sebes Frantziákat kisirtek ide bé
bé a' Ts. K. lovas katonák.

Frankfurtumból Mártiusnak 9-ik napján.

A' Prussiai hadi seregek hofzszas ostromlások
után meg vették a' felső Rhénusi kerületben fek-
vő Königstein várát. Az abban feküdt Frantzia
örizet, a' melly 14 fő tisztekből, 61 all-tisztekből
és 360 köz emberből állott, egy mazsár, és 16.
ágyúkkal együtt, önként fel adta magát a' gyö-
zedelmeknek.

A' Szálmi Grófságból.

Ennek az Alsátia és Lotháringia között fek-
vő Grófságnak lakosai igen ditsőséges példáját
mútatták fejedelmeknek tartozó jobbágyi hivsé-
geknek és álhatatóságoknak. Régi Frantzia Or-
szággal kötött égyezéseknek ereje mellett, jusok
és szabadtságok vagyon nékiek a' szomszéd Fran-
tzia városoknak piatzain gabonát és másféle ele-
séget venni. — Az első Párisi Nemzeti Gyűlés
is meg erősítette ezen régi kötést, ellenben a'
mostani N. Convent múlt Karátson hólnapján
minden arra való tekintet nélkül, semmivé tet-
te ezt a' régi kötést, és halálos büntetés alatt
meg tiltotta az eleségnek Országaikból való ki vi-
tetését. Kétség kívül éhség által akarta a' Sálmi
Grófságnak lakosait maga részére vonni. Ezek
ellenben el nem pártoltak régi uraiktól, hanem
közelebb múlt hólnapnak 8-ik napján biztosokat

küldvén Párisba, világosan meg izenték a' Nemzeti Gyűlésnek, hogy ő nekik semmi okok nincsen a' Szálmi Hertzei Háztól való el pártolásra, és hogy, mind a' betsület, mind az igazság, mind fejedelmeknek tartozó háládatosság ahoz való hiveségre és álhatatosságra ösztönözik őket. E' mellett, egy átallyában ellenkezne a' szabadsággal, hogyha a' Frantzia köz társaság ellenségesképen bána ő velek, a' kik más dologban helyeztetik bóldogságokat, mint ők. — A' Nemzeti Gyűlés, a' melly mindenütt despotákat, az az, kegyetlen uralkodókat és rabokat szemlél ott, a' hol fejedelem és jobbágyok vagynak, bámúlt a' Szálmi biztosoknak ezen beszédgyein, és azt igirte, hogy azokat az igazságnak serpenyőjében meg fogná mérni, égyfzersmind meg kínálta őket gyűlésekben való le ülésre. Akárminémű következése legyen ezen követségnek, elég az ahoz, hogy az illy gondolkozásnak módgya mind magának a' népnek, mind az azt bíró és igazgató fejedelemnek rendkívül való dízére szolgál, és méltó hogy minden istenét, vallását és tulajdon bóldogságát szerető nép kövelse azoknak ditsiretes példáját.

Amsterdámából Böjtmás havának 1-ső napján.

Innen ollyatén értelmű levelek érkeztenek hozzánk, hogy *Dümourier* Frantzia Generál kormánya alatt lévő seregeivel, mind bellyebb bellyebb fúrja magát, a' szövetséges Belgyiomba, immár *Brédát, Klundert 's Heusdent* el foglalta, és *Dordrecht 's Utrecht* felé indúlt. — Jól vagyon, tsak torkára ne forjon vakmerő bátorsága. — *Bréda* ugyan fel atta magát, de nem kéntelenségből, hanem inkább hadi fortélyból, hogy annál bátrabban mennyen ő bellyebb, és annál könnyebben keleptzébe ejtsék ötet a' Frantzia nemzet ellen szövetséget kötött Fejedelmek. — Generál *Clairfait* (olvasd Klerfé) sebes lépésekkel indúlt utánna. — Hágához Angliai hajó seregek érkeztek, 's *Dümourier* eleibe menni sietnek. Hová fog futni, miként fogja magát ezeknek kezek közül ki menteni, elől tűz, hátul viz közzé szoritatott. —

Egyetlen egy menedék helye maradott, t. i. a' tenger partyán vivő út *Ostendeig*, onnan *Gandauig*, 's innen *Dünkerkáig*. Szerentsés vólna, ha békeségben ide jöhetne; de el merem mondani, hogy előbb *Gandauig* (Gentig) fognak a' Ts. K. seregek érni, mint ő, és úgy el rekesztik előtte az utat, hogy sem előre, sem hátra nem mozdúlhat, kénytelen leszen magát egész seregével együtt a' győzedelmeseknek fel adni. Ekkor osztán vége leszen a' Párisi nemzeti Gyűlésnek, vége a' Frantzia új Constitutióinak.

Jelentés.

A' *Magyar Kurir* Irójának változása miatt, nem kis zürzavar esett az érdeemes Előfizetőkre nézve. Némellyek olly vélekedésben lévén, hogy a' *M. Kurir* nem fog többé a' két Magyar hazába menni, a' *Magyar Hirmondót* kívánták magoknak meg küldtetni; mások pénzeiket vissza adattatni, sokan békecséges türelessel várakoztanak a' *M. Kurir* ki menetele után. Imé én egyedül azoknak küldöttem meg első újság leveleimet, a' kik felől bizonyossá tétettem, hogy a' *M. Kurirtól* el nem pártoltak. Ha tsekély igyekezetem tettzik ezeknek, ne fárasztják magokat a' levél irással, ezen egész fél esztendőben meg kapják újság leveleiket. Hogyha pedig, vagy nem tettzene nékiek az új *M. Kurir*, vagy pedig már a' *M. Hirmondót* járatatták magoknak, ne terheltesenek tudtomra adni, azonnal meg szünök újság leveleimnek hozzájuk való küldetésétől. A' kik a' *Magyar Kurir* mellett maradnak, és még fel nem küldötték érette a' pénzt, ne sajnállyák azt, három fertály esztendőre, u. m. Sz. György havának első napjától fogva, az esztendőnek végéig, a' szokás szerént, az ide való Ts. K. fő Posta Hivatalhoz fel küldeni.

Doct. Decsy Sámuel.